

УДК 330.565 (477)

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Завойських Ю.А.

THE FORMATION INSTRUMENTS OF INTER-REGIONAL INNOVATIVE COLLABORATION POLICY

Zavoyskikh Y.A.

Визначено сутність політики міжрегіонального інноваційного співробітництва. Політику міжрегіонального інноваційного співробітництва представлено як цілеспрямовану дію регіонів-партнерів, що не обов'язково є безпосередніми сусідами, в сфері розробки, впровадження і використання інновацій з метою досягнення синергетичного ефекту і на цій основі задоволення власних інтересів. Інструментарій формування політики міжрегіонального інноваційного співробітництва представлено як сукупність конкретних засобів, направлених на створення сприятливого клімату міжрегіонального інноваційного співробітництва, реалізацію інноваційного потенціалу регіонів у відповідності з пріоритетними напрямками розвитку інноваційної взаємодії. Як основний інструмент політики міжрегіонального інноваційного співробітництва визначено державні і регіональні цільові програми розвитку міжрегіонального інноваційного співробітництва. Запропоновано використання технологічної платформи як комунікаційного інструменту політики міжрегіонального інноваційного співробітництва. Ефективним інструментом політики міжрегіонального інноваційного співробітництва визнано формування міжрегіональних інноваційних кластерів.

Ключові слова: політика, міжрегіональне інноваційне співробітництво, регіон, інструментарій, технологічна платформа, кластер, стратегія, регіональна політика.

Постановка проблеми. В сучасних умовах міжрегіональне співробітництво виступає одним із дієвих механізмів активізації інноваційних процесів і залучення інвестицій для реалізації вискоєфективних інноваційних проектів, здатне формувати нові центри економічного розвитку, навколо яких можуть формуватись ареали економічного зростання завдяки можливостям консолідації ресурсів та зусиль регіонів при реалізації проектів, що становлять спільний інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем міжрегіонального інноваційного співробітництва присвятили роботи ряд вітчизняних та зарубіжних вчених – І. Дежіна, О. Гончарова,

О.Ланських, Л. Медведєва, М. Романов, М. Старовойтова та інших.

Невирішені частини проблеми. Міжрегіональне співробітництво в інноваційній сфері представляє відносно нове, складне явище, дослідження якого вітчизняними і зарубіжними економістами почалося порівняно не так давно. На сьогодні відсутні наукові дослідження, що детально розкривають, в якому стані знаходиться система взаємин між регіонами по розвитку міжрегіонального співробітництва в інноваційній сфері. У зв'язку з цим, **метою даної статті** є визначення інструментарію формування політики міжрегіонального інноваційного співробітництва.

Основні результати дослідження. Політика міжрегіонального інноваційного співробітництва включає сукупність принципів, цілей, завдань, заходів, форм, інструментарію, направлених на досягнення стратегічних орієнтирів міжрегіонального інноваційного співробітництва для підвищення рівня конкурентоспроможності. До її основних завдань відноситься: вдосконалення механізмів і інструментів міжрегіонального інноваційного співробітництва; аналіз стану інноваційної сфери кожного з регіонів-партнерів з метою виявлення рівня і ступеня використання інноваційного потенціалу, перспективності і напрямів інноваційної діяльності, її масштабу і впливу на конкурентоспроможність продукції регіону, структурних і інституційних змін, умов підвищення інноваційної активності; визначення цілей і пріоритетів розвитку міжрегіонального інноваційного співробітництва.

Політика міжрегіонального інноваційного співробітництва направлена на послідовне створення дієвих організаційних, правових, інформаційних і фінансово-економічних умов, необхідних для формування і ефективного функціонування спільного інноваційного простору.

Реалізація політики міжрегіонального інноваційного співробітництва передбачає:

забезпечення на міжрегіональному рівні координації проведення інноваційних розробок на основі узгодженої інноваційної політики;

узгодження основних принципів і побудова організаційної системи функціонування інноваційної взаємодії на міжрегіональному рівні;

створення двосторонніх структур інноваційного співробітництва регіонів;

визначення форм і умов спільної діяльності інноваційних інфраструктур, форм і механізмів співробітництва в області комерціалізації результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт і трансферу технологій;

вдосконалення договірно-правової бази двостороннього інноваційного співробітництва регіонів;

порівняльний аналіз законодавства в інноваційній сфері і підготовку пропозицій по його гармонізації;

формування єдиної інформаційної системи в інноваційній сфері;

визначення механізмів фінансування сумісних інноваційних програм, проектів і заходів.

Міжрегіональне інноваційне співробітництво неможливе без застосування ефективних інструментів, сприяючих його розвитку. В рамках даного дослідження під інструментарієм формування політики міжрегіонального інноваційного співробітництва розуміють сукупність конкретних засобів, направлених на створення сприятливого клімату міжрегіонального інноваційного співробітництва, реалізацію інноваційного потенціалу регіонів у відповідності з пріоритетними напрямками розвитку інноваційної взаємодії.

Традиційний інструментарій формування політики міжрегіонального інноваційного співробітництва включає механізми, інститути і технології вироблення, обговорення, ухвалення і реалізації спільних програм і рішень щодо інноваційного співробітництва, що діють з урахуванням пріоритетів органів влади.

До основних інструментів формування політики міжрегіонального інноваційного співробітництва відносяться державні і регіональні цільові програми розвитку міжрегіонального інноваційного співробітництва.

Процес формування програми розвитку міжрегіонального інноваційного співробітництва полягає у виявленні сумісності інноваційних проектів, що представляються суб'єктами інноваційної діяльності кожного з регіонів-партнерів, з тими цілями, досягнення яких повинне сприяти стійкому соціально-економічному розвитку регіону. Проекти можуть бути включені в регіональну інноваційну програму в тому випадку, якщо реалізація проекту крім досягнення ефективності, закладеної в неї розробниками, що представляють інтереси бізнесу, дасть ефект в інших сферах економіки регіону. Необхідною умовою є взаємодія з іншими суб'єктами інноваційної

сфери – науковими і освітніми установами, промисловими підприємствами і іншими організаціями. Від того, в якому ступені буде задіяний науково-освітній, промисловий і трудовий потенціали при реалізації програм розвитку міжрегіонального інноваційного співробітництва, залежать інтенсивність і збалансованість розвитку регіону.

Ефективність реалізації програми розвитку міжрегіонального інноваційного співробітництва на регіональному (і державному) рівні оцінюється виходячи з відповідності отриманих результатів поставленим цілям. При цьому макроекономічні результати визначаються не стільки ефективністю реалізованих проектів, що принесли певні успіхи на мікрорівні, скільки ефективністю взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності в процесі здійснення програми розвитку міжрегіонального інноваційного співробітництва і інтенсивністю залучення до інноваційної діяльності найбільшої кількості учасників.

Сьогодні як інструмент реалізації політики міжрегіонального інноваційного співробітництва розглядаються технологічні платформи (ТП), що представляють комунікаційний інструмент, здатний забезпечити об'єднання зацікавлених сторін, – бізнесу, наукових і освітніх організацій, держави, споживачів з метою координації зусиль по розвитку сучасних технологій. Зазначимо, що комунікативність представляє можливість безпосереднього спілкування, оперативність представлення інформації, видалений контроль стану процесу.

Діяльність технологічної платформи повинна бути направлена на активне формування політики міжрегіонального інноваційного співробітництва, експертний супровід науково-технічних і інноваційних проектів, підвищення рівня освіти в суспільстві, просування вітчизняної продукції на світовому ринку. Реалізація проектів в рамках політики міжрегіонального інноваційного співробітництва направлена на підтримку інноваційної діяльності і забезпечення повноцінного розвитку основних галузей промисловості, формування нових партнерств в інноваційній сфері і розширення науково-виробничої кооперації, зокрема надання підприємствам, науковим і освітнім організаціям можливості участі в сумісних розробках технологій на їх доконкурентних стадіях, а також сумісного використання наукового і експериментального устаткування [1, с. 97].

Особливість технологічної платформи полягає в об'єднанні ресурсів (фінансових, трудових, інтелектуальних) для цілей технологічної модернізації. При цьому мова йде про необхідність побудови технологічної платформи на рівні регіону для цілей переходу до економіки знань.

Технологічні платформи також сприяють виявленню і розвитку «розумної спеціалізації» регіонів (табл.). Під «розумною спеціалізацією» розуміється вибір на регіональному рівні таких областей, в яких вони зможуть внести найбільший внесок до економічного розвитку, – шляхом підтримки досліджень, розробок і інноваційної діяльності в рамках виявле-

них областей спеціалізації. «Розумна спеціалізація» не обов'язково стосується високотехнологічних галузей або пріоритетних напрямів (таких як біотехнологія або нанотехнології).

Таблиця 1

Основні стадії формування і розвитку технологічної платформи [3]

Перспективи сектора на довгострокову перспективу	Стратегічна програма досліджень	План впровадження програми досліджень
Перший етап	Другий етап	Третій етап
Оцінка ключових викликів; визначення стратегічних цілей і можливих шляхів технологічної модернізації; оцінка науково-технологічного потенціалу; можлива «повістка» для проведення досліджень і розробок.	Визначення пріоритетів у проведенні НДДКР; вибудовування наукової кооперації, визначення можливих консорціумів; визначення необхідних напрямів розвитку наукової інфраструктури; формування програм навчання і розвитку; визначення принципів розвитку стандартів, системи сертифікації; оцінка необхідного фінансування.	Відзначення джерел фінансування; створення організаційної структури для моніторингу прогресу і проблем; визначення інструментів взаємодії в інноваціях; визначення «дорожньої карти»; генерація «портфеля проектів», підпорядкована вирішенню стратегічних завдань з урахуванням ресурсних «рамок».
Потенційні вигоди в середньостроковій перспективі для реалізації технологічних платформ		
Бізнес	Наука	Держава
Поліпшення середовища для інновацій, стимулювання попиту на інноваційну продукцію; поліпшення якості підготовки кадрів з урахуванням технологічних компетенцій; фінансова підтримка інноваційних проектів; нові можливості для технологічної модернізації; можливість для випуску принципово нової продукції; можливість формування міжнародних альянсів.	Залучення бізнесу до партнерства з науковими організаціями, розширення попиту бізнесу на НДДКР; розширення компетенцій, що представляють інтерес для бізнесу; включення фірм, створених вищими навчальними закладами в мережу субпідряду; формування кооперацій в науковому секторі; формування центрів компетенцій на рівні наукових і науковоосвітніх організацій; формування потенціалу для реалізації складних проектів.	Визначення середньо- і довгострокових пріоритетів науково-технологічної політики; концентрація пріоритетних напрямів модернізації економіки приватних і державних ресурсів; координація НДДКР, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів; виявлення напрямів регулювання, зокрема галузевого; поліпшення умов для розповсюдження передових технологій; підвищення результативності бюджетних витрат.

Це можуть бути низькотехнологічні галузі або сфера послуг, але такі, де вкладення в дослідження і розробки сприятимуть промислому розвитку регіону і зможуть дати імпульс розвитку інших секторів економіки. Вибір областей «розумної спеціалізації» проводиться консенсусом експертів, що представляють науку, освіту, бізнес, промисловість на регіональному рівні. Державі в даній концепції відводяться три функції: 1) створення умов для проведення узгоджень і вибору «розумної спеціалізації», 2) проведення моніторингу кластерного розвитку з погляду вибраної регіонами спеціалізації, 3) визначення потреб, що виникли у зв'язку з вибраною спеціалізацією (наприклад, у сфері освіти), і введення відповідних стимулів і мерів підтримки [2, с. 38].

Отже, формування технологічних платформ на регіональному рівні дозволяє вирішити найважливіші соціально-економічні і модернізаційні проблеми регіону, сприяє розвитку міжрегіональних зв'язків для реалізації принципів інноваційного розвитку, вдосконаленню системи міжрегіонального інноваційного співробітництва.

Територіально локалізовані горизонтальні зв'язки кооперації у сфері науки і інновацій між суб'єктами обумовлюють формування інноваційних кластерів, які об'єднують дослідницькі, проектні організації з тісними взаємними зв'язками, переважно горизонтальними. Найважливіші зовнішні зв'язки об'єднують інноваційний кластер з господарюючими суб'єктами - споживачами його продукції.

Таким чином, формування міжрегіональних інноваційних кластерів виступає ще одним інструментом політики міжрегіонального інноваційного співробітництва. У інноваційному процесі кластер розглядається як стійке територіально-галузеве партнерство, що об'єднане інноваційною програмою впровадження передових виробничих, інжинірингових і управлінських технологій з метою підвищення його конкурентоспроможності.

Актуальність формування міжрегіональних інноваційних кластерів обумовлюється зростаючою значущістю технологічного чинника, для підвищення конкурентоспроможності підприємств і регіональних бізнес-систем, ефективною інтеграцією в світовий соціально-економічний простір. Розвиток інноваційних галузей промисловості, що є пріоритетними з погляду технічного переозброєння і модернізації реального сектора економіки і соціальної сфери, виступають головним чинником стабільного підвищення конкурентоспроможності економіки регіону. Для формування інноваційних кластерів важливими складовими є наукова, науково-технічна, дослідно-конструкторська діяльність регіону [4].

Висновок. Отже, Україні необхідна науково - обґрунтована політика міжрегіонального інноваційного співробітництва, що припускає використання інструментів в комплексі як взаємозв'язаних один з одним засобів досягнення її певної мети. Тільки такий підхід до політики міжрегіонального інноваційного співробітництва робить можливим якісне пере-

творення інноваційної системи України і її регіонів по шляху формування інноваційної економіки.

Література

1. Романов М.А. Технологические платформы как инструмент реализации инновационной политики Российской Федерации и перспективы их использования для развития инновационного сотрудничества в союзном государстве / М.А.Романов // Недвижимость и инвестиции. Правовое регулирование. – 2012. – № 1-2. – С. 97-101.
2. Дежина И.Г. Технологические платформы и инновационные кластеры: вместе или порознь? / Дежина И.Г. – М.: Издательство Института Гайдара, 2013. – 124 с.
3. Медведева Л.Н., Гончарова Е.В., Старовойтов М.К. Инновационная политика как фактор ускоренного развития социально-экономической сферы среднего города / Л.Н.Медведева, Е.В.Гончарова, М.К.Старовойтов [Электронный ресурс]. – Формат доступа: www.fasie.ru, www.cfe.ru, www.start-invest.ru, www.ortech.ru.
4. Ланских Е.А. Формирование инновационных кластеров в Воронежской области: опыт и перспективы / Е.А.Ланских // Транспортное дело России. – 2010. – № 12. – С. 17-23.

References

1. Romanov M.A. Tehnologicheskie platformy kak instrument realizacii innovacionnoj politiki Rossijskoj Federacii i perspektivy ih ispol'zovaniya dlja razvitiya innovacionnogo sotrudnichestva v sojuznom gosudarstve / M.A.Romanov // Nedvizhimost' i investicii. Pravovoe regulirovanie. – 2012. – № 1-2. – S. 97-101.
2. Dezhina I.G. Tehnologicheskie platformy i innovacionnye klasteri: vmeste ili porozn'? / Dezhina I.G. – M.: Izdatel'stvo Instituta Gajdara, 2013. – 124 s.
3. Medvedeva L.N., Goncharova E.V., Starovojtov M.K. Innovacionnaja politika kak faktor uskorenogo razvitiya social'no-jekonomicheskoj sfery srednego goroda / L.N.Medvedeva, E.V.Goncharova, M.K.Starovojtov [Elektronnyj resurs]. – Format dostupa: www.fasie.ru, www.cfe.ru, www.start-invest.ru, www.ortech.ru.
4. Lanskih E.A. Formirovanie innovacionnyh klasterov v Voronezhskoj oblasti: opyt i perspektivy / E.A.Lanskih // Transportnoe delo Rossii. – 2010. – № 12. – S. 17-23.

Завойских Ю.А. Инструментарий формирования политики межрегионального инновационного сотрудничества.

Определена сущность политики межрегионального инновационного сотрудничества. Политика межрегионального инновационного сотрудничества представлена как целенаправленное действие регионов-партнеров, которые не обязательно являются соседями, в сфере разработки, внедрения и использования инноваций с целью достижения синергического эффекта и на этой основе удовлетворения собственных интересов. Инструментарий формирования политики межрегионального инновационного сотрудничества представлен как совокупность кон-

кретных средств, направленных на создание благоприятного климата межрегионального инновационного сотрудничества, реализацию инновационного потенциала регионов в соответствии с приоритетными направлениями развития инновационного взаимодействия. Как основной инструмент политики межрегионального инновационного сотрудничества определены государственные и региональные целевые программы развития межрегионального инновационного сотрудничества. Предложено использование технологической платформы как коммуникационного инструмента политики межрегионального инновационного сотрудничества. Эффективным инструментом политики межрегионального инновационного сотрудничества признано формирование межрегиональных инновационных кластеров.

Ключевые слова: политика, межрегиональное инновационное сотрудничество, регион, инструментарий, технологическая платформа, кластер, стратегия, региональная политика.

Zavoyskikh Y.A. The formation instruments of inter-regional innovative collaboration policy.

The essence of inter-regional innovative collaboration policy is defined. The policy of inter-regional innovative collaboration is presented as a dedicated action of regions-partners, which are not necessarily neighbors, in the field of development, introduction and use of innovations with an aim of achievement of synergistically effect and, on this basis, of own interests satisfaction. The formation instruments of inter-regional innovative collaboration policy are presented as an aggregate of specific means, which are directed at the creation of favorable climate of inter-regional innovative collaboration, realization of innovative potential of regions in line with prior directions of innovative co-operation development. As a basic instrument of inter-regional innovative collaboration policy are defined the state and regional targeted programmers of inter-regional innovative collaboration development. The usage of technological platform is offered as a communication instrument of inter-regional innovative collaboration policy. The effective instrument of inter-regional innovative collaboration policy is admitted the formation of inter-regional innovative clusters.

Keywords: policy, inter-regional innovative collaboration, region, instruments, technological platform, cluster, strategy, regional policy.

Завойських Юлія Андріївна – асистент кафедри економіки підприємства і прикладної статистики Інституту хімічних технологій Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля (м. Луганськ, Україна).

Рецензент: Третяк В.В. - доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля, м. Луганськ, Україна.

Стаття подана 03.12.2013